

Feljton

Haški tribunal:
političko tijelo ili
nepristrasni sud (2)

Smokvin list međunarodne zajednice

Prvi tužilac Goldston nije cijenio važnim odgovoriti na optužbe o (ne)pristrasnosti • Okončanjem hladnog rata prekinuta polustoljetna šutnja o zločinima • Evropska zajednica nije bila za prekrajanje

Svjesni da "nikakvih dokaza o namjernoj pristrasnosti" Haškog tribunala nema, ali suočeni sa činjenicom da stanovnici sa prostora bivše Jugoslavije ne dijele sud zapadnog svijeta o nepristrasnosti ICTY, *Inicijativa naučnika* je odlučila posegnuti za prošlošću i okolnostima u kojima je ovaj sud nastao.

Priredile: Džejna
HASANBEGOVIĆ i
Aldijana OMERAGIĆ

Otkriti istinu bilo je teško, prije svega, zbog toga što ozbiljnih studija o ICTY, koje bi ponudile odgovor na pitanje o njegovoj (ne)pristrasnosti, zapravo nije ni bilo. Postojali su naučni radovi koji su se bavili prvim haškim procesima, a čak ni prvi tužilac **Ričard Goldston** u svom pisanju o Tribunalu nije ocijenio važnim da odgovori na ove optužbe.

Zašto baš Jugoslavija

Iako je formiran 50 godina nakon nirnberškog i tokijskog suda, praktično kao drugi pokušaj da se pred lice pravde izvedu optuženi za ratne zločine, ICTY nije nastao slučajno. *Inicijativa* je uvjerena da njegova zadaća nije bila da stvara novo međunarodno pravo, nego da primijeni već postojeće.

Pozivajući se na riječi tužioca Goldstona, koji je na upit zašto su Ujedinjene nacije odlučile osnovati ovaj sud baš zbog zločina počinjenih u bivšoj Jugoslaviji, a ne, primjerice Kambodže ili Iraka, odgovorio da "neko mora biti prvi", naučnici tumače kao činjenicu da je tlo za stvaranje ove institucijske inovacije već odavno bilo pripremljeno, postavlja se pitanje zašto je baš u tom trenutku bilo pogodno napraviti. Za to postoje dva objašnjenja. Jedan stvaranje ICTY vidi kao tvorevinu neke više moći, dok drugi Tribunal predstavlja kao sramnu obmanu koja je trebala služiti kao "smokvin list" koji pokriva neuspjeh međunarodne zajednice, praktično, njen slab odgovor na katastrofu u Jugoslaviji. *Inicijativa* konstatira da su ta dva gledišta u kontradikciji, te da oba ne mogu biti istinita.

Bilo kako bilo, nastanak ICTY pokazuje da je došlo vrijeme za prekidanje polustoljetne šutnje o ratnim zločinima. No, kakva je u to vrijeme bila konfiguracija političkih odnosa u svijetu?

Hladi rat je okonačan. Hegemonija istočne Evrope bila je ozbiljno uzdrmana, a simboličkim rušenjem Berlinskoga zida 1989. godine ona je potpuno slomljena. Slabljem sovjetske prijetnje, članice NATO-a morale su redefinirati svoje obrasce sigurnosti.

Usvajanjem Pariške povelje, nakon kraja Hladnog rata, novembra 1990. godine započela je transformacija OSCE, koji je prvobitno bio politički forum za rješavanje širokog spektra evropskih pitanja. Kada je počela jugoslovenska kriza, on je, ipak, bio još netestiran, a Britanski ured za inostrane poslove novembra 1991. je primijetio da "intervencija OSCE može biti efikasna samo ako je dobrodošla vladi koje se tiče".

U isto vrijeme, u početku jugoslovenske krize administracija predsjednika **Džordža Buša** bila je prvenstveno skoncentrisana na

se uključe i ponude podršku. Čini se da je **Lawrence Eagleburger** bio neko vrijeme jedina istaknuta ličnost u američkoj politici koja se zalagala za direktno uključivanje u jugoslovensku krizu.

Decembra 1991. Evropska zajednica se ponovno izjasnila kao Evropska unija, na čijem je dnevnom redu bilo proširenje usaglašene političke i ekonomske akcije Evrope. Jugoslavija je u to vrijeme uzeta kao mogućnost za to.

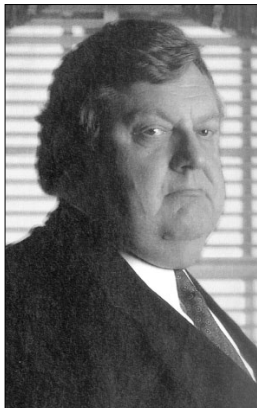
Iako zainteresirani da odgovore na konflikt u dijelu Evrope, OSCE i EU u to vrijeme nisu imali potencijal, cijeni *Inicijativa*. EU nije imala vojni aparat koji bi mogao zamijeniti NATO. Zato je Evropa od samog početka bila sklonija da krizu u Jugoslaviji riješi prije posredovanjem, nego li vojnom intervencijom.

Mirna Slovenija, ne i Hrvatska

Početni ciljevi Evropske zajednice u to vrijeme bili su: poštivanje Povelje UN, naročito u pogledu demokratije, ljudskih prava i zakona, garancija za etnička prava manjina,

Ričard Goldston

Lorens Iglberger

Piter Karington

Bliski istok, naročito nakon invazije Iraka na Kuvajt 1990, a potom na Zaljevski rat. Kako je Jugoslavija klizila u rat, SAD nisu u ovom dijelu svijeta primijetile nikakvu prijetnju za sopstvene interese, a dijelom su se pripremale i za predstojeće predsjedničke izbore.

Ponovno crtanje mapa na Balkanu za njih je bilo nepoželjno, za sigurno i destabilizirajuće i nisu osjetile da se treba uključiti direktno u probleme Jugoslavije. SAD su tražile od svojih evropskih saveznika da

poštivanje neprikosnovenosti granica, koje bi se mogle mijenjati samo mirnim putem, te posvećenost da se smirenje krize postigne sporazumom. EC je prihvatio i sve komentare u pogledu razoružanja, zarad sigurnosti i stabilnosti u regionu.

Činilo se da će ovaj pristup rješavanju jugo-krize donijeti uspjeh, posebice nakon otcjepljenja Slovenije. U tom svjetlu činilo se razumljivim da će konferencija o Jugoslaviji, koja je sazvana u Hagu uz predsjedavanje lorda **Petera Carringtona**, mirno riješiti i krizu sa Hrvatskom.

No, kako navodi *Inicijativa*, sada je sasvim jasno da je Evropska zajednica imala male šanse da politikom posredovanja, bez podrške oružanih snaga, na miran način riješi krizu u Jugoslaviji.

Sutra: Strah od III svjetskog rata na Balkanu

NA DANAŠNJI DAN

814. - Umro **Karlo I Veliki**, franački kralj od 768. godine i rimsko-njemački car od 800. godine, kada ga je krunisao papa **Lav III**. Znatno je proširio kraljevstvo i postao gospodar gotovo cijele zapadne i srednje Evrope. Uveo je sistem kraljevskih vazala.

1547. - Umro engleski kralj **Henri VIII**, koji je, nakon dolaska na prijesto 1509. godine, proširio vlast na Vels, Škotsku i Irsku i izgradnjom jake flote postavio temelj budućoj pomorskoj sili. Ženio se šest puta, a nakon sukoba s papom, koji je odbio poništiti njegov prvi brak, oduzeo je papi vlast nad crkvom u Engleskoj, proglasio 1534. godine sebe vrhovnim crkvenim poglavarom i utemeljio Anglikansku crkvu.

1573. - Počela velika hrvatsko-slovenska seljačka pobuna pod vođstvom **Matije Gupca**. Pobuna je u krvi ugušena 9. februara, a njen vođa je zarobljen i nakon nekoliko dana je umro od posljedica svirepog mučenja.

1596. - Umro engleski gusar i admiral **Frensis Drejk**, prvi Englez koji je oplovio svijet (1577-80). Gusarskim napadima na španske brodove doprinio je engleskom osvajanju kolonija, posebno u Sjevernoj Americi.

1812. - Rođen političar **Ilija Garašanin**, jedan od vođa ustavobranitelja i višegodišnji ministar unutrašnjih poslova Srbije u ustavobraniteljskim vladama.

1857. - Rođen političar i publicista **Stojan Protić**, jedan od osnivača Radikalne stranke, prvi premijer Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (SHS, 1918. godine).

1878. - U Nju Hevnu, (SAD) puštena u rad prva telefonska centrala, dvije godine nakon što je **Aleksander Grejem Bel** patentirao telefon.

1887. - Rođen poljski pijanista **Artur Rubinštajn**.

1935. - Island postao prva zemlja u kojoj je legaliziran abortus.

1986. - U eksploziji američkog svemirskog šatla *Challenger*, 72 sekunde poslije lansiranja iz Kejp Kaneverala, poginulo svih sedam astronauta.

1998. - U Indiji osuđeno na smrt svih 26 optuženih za učesće u zavjeri i ubistvu bivšeg premijera **Radživa Gandija**.

2001. - U Zagrebu umro književnik **Ranko Marinković** (88). Dobitnik je mnogih književnih nagrada, a njegova djela, poput romana *Kiklop* i *Glorija*, uz stvaralaštvo **Miroslava Krleža**, svrstavaju se u najveća dostignuća hrvatske književnosti.

2002. - Evropska unija odlučila u BiH poslati 500 do 600 pripadnika policijskih snaga, koji bi, u zadacima obuke lokalne policije i održavanja javnog reda i zakona, zamijenili dotadašnjih 1.800 policajaca UN (IPTF), kojima je istekao mandat krajem 2002. godine.

2002. - Predstavnici BiH i Italije potpisali Sporazum o saradnji u borbi protiv organizovanog kriminala.

2002. - U Beogradu održana prva sjednica Međudržavne komisije za utvrđivanje granica i pripremu ugovora o državnoj granici između SR Jugoslavije i Hrvatske.

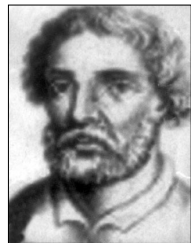
2002. - U Prištini pripadnici Kfora i policije UNMIK uhapsili trojicu Albanaca pripadnika bivše Oslobođilačke vojske Kosova (OVK) osumnjičenih za ratne zločine počinjene na Kosovu od septembra 1998. do juna 1999. godine.

2002. - U Stokholmu u 95. godini umrla švedska književnica **Astrid Lindgren**, tvorac *Pipi Duge Čarape*. Napisala je više od 100 djela, a njene knjige prodate su u više od 100 miliona primjeraka.

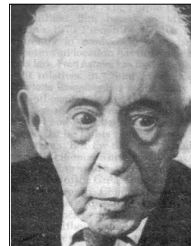
2003. - U Beogradu preminuo **Miloš Milutinović** (70), jedan od najboljih jugoslovenskih fudbalera svih vremena, poznat pod nadimkom *Plava čigra*.

2003. - Na općim izborima u Izraelu pobijedila desničarska partija Likud, čiji je lider bio donedavni izraelski premijer **Ariel Šaron**.

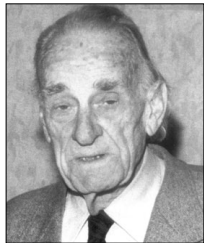
2004. - Predsjednik britanske medijske korporacije BBC **Gevin Dejvis** podnio ostavku, a kompanija se izvinila zbog propusta u izvještavanju o naoružanju Iraka pred rat u toj zemlji.

Matija Gubec

Artur Rubinštajn

Ranko Marinković

Miloš Milutinović

Mit o mržnji

Značajna karakteristika međunarodnih odgovora na jugoslovensku krizu bila je da su oni zasnovani na pogrešnom shvatanju prirode problema. Najprije, oni su predviđali da bi ponovljeni kon-

flikt na Balkanu značio i ponavljanje aspekata Drugog svjetskog rata.

Potom, zasnovan je na mitu o "starim mržnjama", koje su gajile publiciste poput **Robertu Kaplana**. Ta gledišta su konflikt u Jugoslaviji učinila neshvatljivim ljudima sa strane.